

Uzasadnienie

Zgodnie z art. 84 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 121, z późn. zm.), osoba, która pobrała nienależnie świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu.

Stosownie do art. 84 ust. 3 ww. ustawy, nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż ostatnie 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenie zawiadomiła organ wypłacający o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, a w pozostałych przypadkach za okres dłuższy niż 3 lata.

W obecnym stanie prawnym przepisy ustanawiają jedynie okres, za który organ rentowy może żądać zwrotu nienależnie pobranych świadczeń od osoby, która to świadczenie pobrała, tj. 3 lata wstecz od ostatniej wypłaty (pobrania) świadczenia, nie przewidują natomiast okresu, po upływie którego Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie ma możliwości żądania zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Wprawdzie z art. 84 ust. 7 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych wynika, że należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, jednakże bieg powyższego terminu rozpoczyna się dopiero od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej te należności.

W konsekwencji organ rentowy nie jest ograniczony jakimkolwiek terminem do wydania decyzji zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń.

Bezspornym jest fakt, iż osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, musi liczyć się, zgodnie z obowiązującymi przepisami, z koniecznością jego zwrotu. Przepisy przewidujące konieczność zwrotu nienależnie pobranych świadczeń są jak najbardziej zasadne. Jednakże istnieje uzasadniona konieczność wskazania okresu, w którym byłoby możliwe wydanie decyzji umożliwiającej dochodzenie nienależnie pobranego świadczenia.

Wprowadzenie ograniczenia czasowego dla możliwości wydawania przez organ rentowy decyzji ustalającej wysokość kwoty nienależnie pobranego świadczenia z ubezpieczeń społecznych służy również realizacji zasady ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającej z art. 2 Konstytucji RP.

Z uwagi na powyższe, proponuje się nowelizację ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, polegającą na dodaniu ust. 7a do art. 84, regulującego instytucję przedawnienia w zakresie zwrotu nienależnie pobranych świadczeń w ten sposób, że decyzja zobowiązująca do zwrotu kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych nie może być wydana później niż w terminie 5 lat od ostatniego dnia okresu, za który pobrano nienależne świadczenie. Rozwiązanie to ma charakter komplementarny w stosunku do obecnie obowiązującej regulacji, która przewiduje, że należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia uprawomocnienia się decyzji ustalającej te należności. Proponowana regulacja zawiera także przepis przejściowy, na mocy którego od dnia wejścia w życie ustawy organ rentowy nie wydaje decyzji ustalającej należności z tytułu nienależnie pobranych świadczeń, jeżeli od ostatniego dnia okresu, za który pobrano nienależne świadczenie upłynął termin 5 lat. Jednocześnie przewidziano regulację dla sytuacji, kiedy decyzja została już wydana a zainteresowany odwołał się do sądu. Nowa regulacja będzie miała zastosowanie do rozpoznawania odwołań od decyzji ustalających kwoty nienależnie pobranych świadczeń oraz kwot odsetek i kosztów upomnienia, wniesionych i nierozpatrzonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.

Zgodnie z art. 2 projektowanej nowelizacji przez organ rentowy należy rozumieć zarówno Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jak i Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2016 r. poz. 277).

Z uwagi na fakt, iż problem nienależnie pobranych świadczeń dotyczy zarówno świadczeń krótko- jak i długoterminowych, nowelizacja obejmuje świadczenia przysługujące na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748, z późn. zm.), ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2016 r. poz. 372) oraz ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1242, z późn. zm.) a także świadczenia pieniężne inne niż z ubezpieczeń społecznych, wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych na mocy odrębnych przepisów (np. ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy - Dz. U. z 2016 r. poz. 645, z późn. zm., ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie

socjalnej - Dz. U. z 2013 r. poz. 982, z późn. zm., ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych - Dz.U. z 2013 r. poz. 170, z późn. zm.).

Zmiana przepisów nie ma zastosowania do płatników, o których mowa w art. 84 ust. 6 ustawy. Rozwiązanie takie wynika z faktu, iż płatnik składek współdziałający z ubezpieczonym w celu uzyskania przez niego korzyści w postaci nienależnych mu świadczeń nie powinien czuć się zwolniony z odpowiedzialności, w szczególności dlatego, że najczęściej forma takiego współdziałania sprowadza się do niezasadnego zgłoszenia do ubezpieczenia lub podwyższenia podstawy wymiaru składki. Jednocześnie płatnik ma możliwość korygowania dokumentacji ubezpieczeniowej bezterminowo (uchylony art. 41 ust. 7 ustawy zobowiązywał do korekty dokumentacji do 30 kwietnia następnego roku kalendarzowego).

Oczekiwanym efektem wejścia w życie regulacji będzie ochrona pewności i stabilności porządku prawnego oraz wykluczenie roszczeń organu rentowego, które wobec upływu znacznego okresu czasu od daty ich powstania, w momencie spełnienia byłyby oderwane od faktycznej sytuacji ubezpieczonego.

Brak jest możliwości podjęcia alternatywnych, w stosunku do uchwalenia projektowanej ustawy, środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.

W ocenie projektodawcy przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej i nie podlega procedurze notyfikacji w rozumieniu przepisów dotyczących notyfikacji norm i aktów prawnych.

Projekt został przedstawiony ministrowi właściwemu do spraw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej, w celu uzyskania opinii.